

Coda

Coda

Geert Bleeksma

Uitgave in eigen beheer bij Brave New Books
Met dank aan Kees Meijers
ISBN: 9789464051650
© 2020 Geert Bleeksma

aan Vera

Vooraf

Dit is het verslag van mijn laatste week op het Havenconservatorium in Rotterdam, toen ik nog lopen kon en Eduard heette.

Het is pas anderhalve maand geleden. Of ik me ooit weer aan mijn muziekstudie zal wijden, weet ik op dit moment nog niet. Een rolstoel hoeft misschien geen belemmering te zijn om dirigent te kunnen worden, maar gehandicapt ben je en blijf je. Voorlopig zit ik in elk geval nog hier, in dit revalidatiecentrum, zonder piano en zonder partituren, voor verder lichamelijk en geestelijk herstel. Er is me aangeraden om de feitelijke gebeurtenissen op te schrijven die tot mijn val hebben geleid omdat het de verwerking kan bespoedigen. Dat zal ik doen. Naast de dagelijkse trainingsuren en het begeleidingsgesprek houd ik meer dan tijd genoeg over. Bezoek krijg ik weinig.

Direct over mezelf als Eduard vertellen bleek echter niet mogelijk, ik liep binnen de kortste keren vast. Daarom gebruik ik de derde persoon enkelvoud. Hij was tenslotte mijn alter ego, ik was het slechts ten dele zelf. Over wat voor soort tekst er precies verwacht wordt doet mijn psycholoog geen uitspraak, het gaat duidelijk louter om het verhoopte heilzame effect van de confrontatie met de eigen herinneringen. De vorm zal niet veel uitmaken.

De therapie beveelt wél aan dat je je beperkt tot de uren onmiddellijk voorafgaand aan de dwarslaesie maar dat is in mijn geval bij lange na niet voldoende. Mijn ongeluk, als het al zo genoemd mag worden, kwam niet voort uit een noodlottige aaneenschakeling van stompzinnige toevalligheden, zoals bij de meeste patiënten in dit centrum. Iets maakte dat het onafwendbaar was, hoe dramatisch dat ook klinkt. Ik begin daarom een week van tevoren.

Zondag, Amsterdam

Sta op, Eduard.

Hij schuift de stoel naar achteren, legt zijn handen op het tafelblad, ademt in en gaat voorzichtig staan door zo langzaam zijn benen te strekken dat het lijkt of hij de vloer onder zijn voeten naar beneden wil duwen in plaats van omhoog te willen komen.

Het is half tien in de ochtend. Eind juni. Hij is zojuist ontwaakt. De zon schijnt. Hij bevindt zich in het achterhuis van een statig, hoog grachtenpand in het centrum van Amsterdam, op een verdieping die vanwege de bel-etage tussen de eerste en tweede in ligt. Het enige raam kijkt uit op een brede steeg die van de Kloveniersburgwal naar de Zanddwarstraat loopt, waaraan de Zuiderkerk ligt. Als je weet waar je kijken moet, kun je vanaf de Zuidertoren tussen de oude daken de betreffende gevel ontwaren. Nog niet zo lang geleden heeft hij de toren ook zelf een keer beklommen, in een groepje toeristen. Terwijl de anderen opgetogen over de stad uitzagen, wijzend en druk pratend, tuurde hij langdurig in de diepte naar het kleine raampje van zijn huurkamer. Zonder het vervolg van de rondleiding af te wachten daalde hij in zijn eentje de torentrappen weer af.

Hij recht zijn rug, zet een stap opzij naar het raam, duwt de spanjolet omhoog en trekt de beide hoge raamdelen naar binnen toe open. Aan de buitenkozijnen hangt voor de veiligheid op borsthoogte een houten balk in twee ijzeren beugels. Hij legt zijn onderarmen erop, zet een voet op de lage vensterbank en leunt naar buiten.

Daar staat hij, nog half verdoofd door de alcohol van de vorige avond, vier dagen voor zijn officiële toelatingsexamen op het Havenconservatorium in Rotterdam. Eduard Goldberg. Leerling-dirigent. Aan die naam zal het niet liggen. Hij spert zijn ogen open, knijpt ze dicht en opent ze weer. In de verte klinkt de hoorn van een rondvaartboot. Een paar meeuwen krijsen. De lessen in de dansschool tegenover hem zijn nog niet begonnen. Hugo's keukenraam, recht onder het zijne, is nog dicht. Hij richt zijn gezicht naar de zon, die in de zomer boven de daken uitkomt en sluit opnieuw zijn ogen. De koele ochtendlucht doet hem goed. Meteen krijgt hij

zin om te roken maar hij stelt de eerste sigaret uit voorzorg nog even uit.

Ze hebben gisteren gestapt, Hugo en hij. In de Fizz, de discotheek waar ze vaak eindigen, is hij dronken geworden. Een oude vriendin van Hugo vroeg hem uit nadat Hugo gekscherend over hem had opgeschept. Ze wilde weten, schreeuwend boven de discodreun uit, wat iemand ertoe beweegt dirigent te willen worden. Ondanks het lawaai probeerde hij iets te antwoorden maar halverwege verloor de vrouw haar aandacht. Op de terugweg moest hij zich aan Hugo's arm vasthouden, die hardop stukken uit Engelse liederen over de liefde zong. *The shadows are abating, and I am waiting, waiting.* Hugo, zijn benedenbuurman, is altijd met de liefde in de weer, helemaal sinds Jamila hem twee jaar geleden verlaten heeft. Hun langslowende gedaanten weerspiegelden in de donkere winkelruiten. Eduard herinnert zich de opgejaagde blik in zijn eigen ogen, en hoe Hugo met zijn vrije arm teatraal zijn eigen gezang begeleidde. Maar goed dat Vera hem zo niet gezien heeft. Ook hebben ze de snackbar van Bhakli nog aangedaan, waar Hugo meestal een chocomel drinkt en hijzelf een laatste blikje bier, maar hij kan het zich alleen nog vaag te binnen brengen.

Tegen beter weten in klopt hij op het borstzakje van zijn witte overhemd. Waar heeft hij zijn sigaretten gelaten, gisteren na thuiskomst? Hij inspecteert de steeg maar ziet nergens een verfrommeld pakje liggen. Met een zucht haalt hij zijn voet van de vensterbank, draait zich om en kijkt zijn kamer in. De matras en het beddengoed liggen nog op de grond. Hij zal ze zo meteen opbergen in de studiokast. Op de zware, professionele muziek-standaard ligt de partituur van Bruckners nulde Symfonie. Verder staan in zijn kamer alleen een rechte houten stoel en de tafel, bestaande uit een los tafelblad op schragen.

Twee jaar geleden heeft hij de houten wand van de oorspronkelijke muurkast losgebroken en met de twee paneeldeuren en al aan één kant schuin de kamer in getrokken, zodat er een driehoekig kamertje van nog geen vier vierkante meter ontstond. Het wastafeltje verplaatste hij naar links, rechts tegen de nieuw ontstane zijwand kwam de piano te staan, met de wietjes op rubberen schijven. Voor zijn weinige bezittingen, kleren, boeken, bladmuziek en stereoapparatuur maakte hij planken in allerlei afmetingen. Hugo noemt de kast sindsdien 'het muziekhok'. Zelf bleef hij gewoon 'de

kast' zeggen. Om lawaaioverlast tegen te gaan bracht hij in de piano een permanente strook vilt aan tussen de hamers en de snaren. De toch al weinig fraaie klank wordt daardoor helemaal verpest maar dat weegt niet op tegen het geruststellende feit dat behalve Hugo bijna niemand hem kan horen, zeker niet als de kastdeuren gesloten zijn. Naast de piano hangt de cello aan een haak in de wand met een touwtje om de krul.

Hij loopt naar de kast, waarin hij op de piano het doosje sigaretten aantreft. Gelukkig, want de snackbar van Bhakli is op dit tijdstip nog gesloten. Boven in de keuken maakt hij koffie en neemt pijnstillers, keert terug en gaat in de vensterbank zitten. Op gevaar af duizelig of misselijk te worden, steekt hij een sigaret op en inhaleert diep. De nicotine stijgt meteen naar zijn hoofd maar het enige dat hij gewaarwordt is de bekende aangename bedwelming. Hij kijkt naar buiten. Aan de kant van de Kloveniersburgwal komt een groepje mensen voorbij, duidelijk dansers. Anne is er niet bij. Een pezige man wijst in de steeg en er wordt gelachen. Voor de zekerheid buigt Eduard iets naar binnen. Hij overweegt muziek op te zetten maar kan niet tot een beslissing komen over wat hij horen wil.

Als hij gisteravond om half twaalf, na hun bezoek aan Het Paleis, het café waar een avond stappen met Hugo vaak begint, naar huis was gegaan en een pot thee had gezet, zat hij nu allang te studeren. Maar zo kun je wel doorgaan: als hij na de kerstvakantie was gaan trainen in plaats van steeds ongezonder te leven, kon hij straks twee of drie rondjes in het Vondelpark gaan hardlopen; als hij op zijn twaalfde zijn blokfluiten had weggesmeten en om pianoles gesmeekt, was hij misschien meteen na de middelbare school naar het conservatorium gegaan en nu al bijna klaar geweest; als hij niet bij zijn ouders in Buitenpost was geboren maar in Sovjet-Rusland, was er een kans geweest dat hij op jonge leeftijd uit het gezin was weggehaald en in een muzikaal trainingskamp ondergebracht, waar hij tussen andere talentjes tot musicus zou zijn gedruild. Niet optimaal maar het geluk is nooit volmaakt. Nu, op zijn vierentwintigste, loopt hij ver achter op de verwezenlijking van wat hij als zijn roeping beschouwt.

Reden tot klagen heeft hij ondertussen niet. Vorig jaar augustus, na deelname aan de tweewekse Kurt Thomas Cursus, die mede door het Havenconservatorium georganiseerd wordt, werd hij thuis

gebeld door Vera, de artistiek directeur, met de vraag of hij misschien in Rotterdam met de vooropleiding wilde beginnen. Auditie doen was niet nodig, zei ze, omdat niet alleen zijzelf maar ook Arend en Jean tijdens de intensieve cursus genoeg van hem hadden gezien en gehoord om het aan te durven. Alleen - hij kon niet meer officieel worden ingeschreven zo vlak voor aanvang van het schooljaar. Betaling van het schoolgeld moest daarom maar achterwege blijven. Vera stelde voor dat hij als tegenprestatie om de week op vrijdagmiddag Jochem, de conciërge, zou helpen met klusjes in het oude schoolgebouw. Wat vond hij daarvan? Het was nauwelijks te bevatten geweest. Hij was gered. Zo voelde het. Plotseling behoorde hij tot de groep van acht leerling-dirigenten van hoofddocent Arend Dijkman. De studie musicologie kon vaarwel worden gezegd. Ondanks zijn achterstand zwaaide zomaar de poort van een conservatorium voor hem open en trad hij alsnog de wereld van de levende klassieke muziek binnen.

Hij werpt de opgerookte sigaret in de steeg en blijft het peukje volgen tot het uitdooft. Komende donderdag is het officiële toelatingsexamen, dat ook hij zal moeten afleggen, ook al heeft hij het voorbereidend jaar gevolgd. Hij is er nog niet klaar voor. Er moet nog veel gebeuren.

'Nog een kwartier,' denkt hij. 'Twintig minuten. En meer koffie.' Dan is zijn hoofdpijn voldoende onderdrukt en kan hij aan de slag gaan.

De afgelopen weken heeft hij zich een paar keer ziekgemeld maar dat is nu geen optie meer. Hij steekt nog een sigaret op. Het zonlicht valt schuin over de tafel, waarop de brief van Anne ligt. Ze heeft hem gisteren zelf in de bus gedaan. Ze wil hem over iets spreken. Twee maanden geleden hebben ze voor het laatst samen geslapen. Boven de tafel hangen de portretjes van zijn drie lievelingscomponisten. Hij blaast een wolk rook in hun richting en sloft naar de kast, waarin het muf ruikt. Hij heeft dorst.

Boven de piano, met punaises in de wand, hangt tussen allerlei knipsels en notities het lesrooster. Hij bestudeert de dagen en de tijden. Morgen koorrepetitie. Dinsdag zowel de groepsles als zijn privéles van Arend. Woensdag kan hij in Amsterdam blijven. Donderdag dan het toelatingsexamen en vrijdag de laatste pianoles, gevolgd door het feest. Vanmiddag om twee uur heeft hij nog celloles van Sander in Amsterdam Zuid, een afspraak die hij al twee

keer heeft verzet. Afbellen kan daarom niet en zou ook onverstandig zijn. Het betekent dat hij van tevoren, straks, minimaal een uur moet studeren, anders wordt de les een aanfluiting.

Een gevoel van moedeloosheid welt in hem op, ongetwijfeld veroorzaakt door zijn ondermijnende conditie, zijn kater en de korte nacht, en hoeft daarom niet serieus te worden genomen. Als hij eenmaal officieel is aangenomen stopt hij met roken en drinken en gaat trainen. Alles komt goed. Deze zomer breekt zijn professionele dirigentenleven aan. Het nieuwe leven.

'You only live twice,' denkt hij, gaat aan de piano zitten, opent de klep en slaat met beide handen een stralend A-groot-akkoord aan, dat hij helemaal uit laat klinken.

Een bekend piepend, knarsend geluid in de steeg doet hem van de toetsen opkijken. Bij het wastafeltje vult hij een Spa-flesje met water en loopt al drinkend naar het raam. Het groene ijzeren deurtje van de dansschool is opengezet. Dat wordt gedaan voor de frisse lucht, weet hij van Anne. Ze traint en repeteert er met haar groep, in de grote studio achterin. Hij is er een keer binnen geweest. Een fraaie, hoge zaal met spiegelwanden en een oude parketvloer die iets afloopt. Ventilatie is er nauwelijks. Soms wurmt iemand zich door het roestige zijdeurtje naar buiten om in de steeg een sigaret te roken. In de langere pauzes gaan de dansers voor aan de gracht staan of zitten, in de zomer schaars gekleed, in de winter met truien en sjaals om zich heengeslagen.

Zo heeft hij Anne leren kennen, lachend en pratend naast de ingang van het grote pand, een kartonnen bekertje in de hand. Al een paar keer was hem opgevallen dat ze hem vrijmoedig gadesloeg als hij aan kwam fietsen of lopen. Meestal sluit hij zich af voor vrouwelijke interesse in wat alleen maar zijn uiterlijk kan zijn, maar van de elegant rokende danseres met het korte donkere haar kon hij zijn ogen niet afhouden. Begin januari sprak ze hem aan toen hij met de cello op zijn rug de treden van het bordes opging. Ze maakte zich uit het groepje los en kwam met een verende tred op hem af. Het sneeuwde licht en de schemering was al ingevallen. Hij vertraagde zijn pas om haar de kans te geven iets te zeggen voordat hij zich naar het portaal van de voordeur had gewend. Uitdagend keek ze vanaf de straat naar hem op. Ze vroeg iets over zijn cello en gebruikte het woord 'buurjongen'. Een mezzosopraan, een open

stem met een zachte ruis. Ze droeg een lange, gevoerde legerjas die ze maar half had dichtgeknoopt. Op haar hoofd een Noorse wollen muts met oorstukken en kwastjes. Hij zette de cello met een iets te vlotte zwaai naast zich neer en gaf haar tot zijn eigen verbazing een geslaagd antwoord, tegelijk welwillend en afstandelijk. Ze lachte. Anne. Met haar altijd wat verbaasd kijkende ogen, die nooit helemaal konden peilen hoe wat hij zei moest worden opgevat. De volgende dag belde ze in haar pauze bij hem aan. Niet helemaal gerust op wat zou volgen, liet hij haar binnen. Ze had nog geen slok koffie op of ze was al op zijn schoot komen zitten, schrijlings nog wel, en kustte hem op de mond. 'We gaan vrijen', zei ze, alsof het de normaalste zaak van de wereld was. Voor haar was het dat ook.

Maar hij moet studeren, niet in het verleden vertoeven, en sluit het raam. Hij brengt zijn rechterarm naar een dirigeerhoogte en knijpt de duim en wijsvinger tegen elkaar. Zijn arm voelt zwaar maar de pijn in zijn hoofd is afgenomen. De vraag of hij Anne mist, gaat hij uit de weg. Een echte relatie was het niet en zou het ook nooit geworden zijn. Hij bleef op afstand. Waarover zou ze hem willen spreken? Het is voorbij.

Omdat de hoofdhuurder van het achterhuis voor zijn journalistieke werk in Spanje zit, kan hij boven cello studeren. Alleen als het niet anders kan, speelt hij in zijn eigen kamer, zo zacht mogelijk. In de studiokast is geen plaats. Meestal studeert hij cello op het conservatorium, waar zijn zoeken naar zuivere tonen opgaat in de kakofonie van talloze andere instrumentengeluiden. Uit de grote kamer van de journalist, die grenst aan de keuken en is volgepakt met afgeladen, doorhangende boekenkasten en log, aftands meubilair, zullen de geluiden van zijn kinderlijke spel nauwelijks kunnen ontsnappen, hoopt hij.

Nadat hij zich geïnstalleerd heeft, de snaren gestemd en de strijkstok gespannen en geharst, moddert hij een tijdje aan tot de hekel aan zichzelf te groot wordt. In een uitgeslagen, frisse toestand is het al lastig het aantal valse noten tot een minimum te beperken - met een kater is het ondoenlijk.

Terug in zijn kamer posteert hij zich weer in het open raam en tikt een sigaret uit het pakje. Uit het deurtje van de dansschool klinkt het zachte geklos van spitzen op trage pianomuziek. Een stem roept aanwijzingen. Van Anne weet hij dat de begeleidingspianist een zwijgzame man van veertig is, met een volle baard. Het

speelse gemak waarmee de man de walsmuziek laat voortkabbelen, doet zijn humeur nog verder afnemen. Moeiteloos glijden zijn soepele vingers over de toetsen. De Baard is vast en zeker als jong kind door zijn ouders achter de piano gezet in plaats van een blokfluit in de mond gestopt te hebben gekregen. Al studeert hij, Eduard, de rest van zijn leven vijf tot zes uur per dag, een natuurlijk toucher zit er niet meer in, nooit zal hij echt legato kunnen spelen, nooit de pianopartij van een pianokwintet of -kwartet voor zijn rekening kunnen nemen, nooit uit de losse pols een orkestpartituur kunnen doorspelen.

En dan te bedenken dat er vroeger, toen hij vijf jaar oud was, gedurende enige maanden een piano in hun huis heeft gestaan, van de jongere broer van zijn vader. Waarom weet hij nog steeds niet. Was het een teken? Begrepen heeft hij het in elk geval niet. Niemand van het gezin raakte het instrument aan. De piano was een hinderlijk, gelukkig tijdelijk in de weg staand meubel achter in de woonkamer, met wat familiefoto's en zijn muizenkooi erop. Geen goddelijke stem die hem influisterde dat het instrument speciaal voor hem was neergedaald. Alleen het stille gepiep van de hoopvolle diertjes als hij naderbij kwam.

Tchaikovsky wordt ingezet. Altijd weer Tchaikovsky. Hij duwt de sigaret terug in het pakje. Er zijn wel meer goede dirigenten die slecht piano spelen en niet een strijk-instrument beheersen, houdt hij zichzelf voor. Vera zou hem nooit hebben voorgesteld om de vooropleiding te beginnen als ze had getwijfeld aan zijn kunnen en mogelijkheden. Hij verwachtte dat ze hem gedurende het jaar zou bijstaan, wat ze tot zijn spijt niet deed, maar het kan toch niet anders zijn dan dat ze in hem gelooft.

'Eduard!' Een stem roept met een luide uithaal zijn naam.

Hij loopt naar de openstaande kamerdeur en kijkt om de hoek naar beneden. Aan het begin van de steile, duistere trap, in de opening van de toegangsdeur tot het achterhuis, staat Hugo. Naakt.

'Ga je mee ontbijten, aspirant-dirigent?' Om zijn lendenen heeft hij een handdoek geslagen, die hij met zijn linkerhand vasthoudt. Hij komt duidelijk net onder de douche vandaan. 'Of hangt je carrière van deze ochtend af.'

Uit zijn opgewekte toon maakt hij op dat Hugo fit en uitgeslapen is, zoals gewoonlijk. Hugo drinkt zelden te veel. Als hij beneveld dreigt te raken, gaat hij over op alcoholvrije consumpties tot hij

weer stabiel en helder is. Soms heeft zijn ochtendlijke opgeruimdheid iets gedwongens, alsof er een andere stemming mee afgedekt moet worden, maar vanmorgen lijkt zijn zorgeloze houding echt.

'Ik wacht wel hoor. Geen haast. Ik heb alle tijd op mijn vrije zondag.' Hij neemt twee punten van de handdoek en begint onbeschaamd zijn rug droog te wrijven.

'Ben je pas net wakker?' vraagt Eduard.

Hugo vouwt aandachtig de handdoek in vieren en hangt hem als een ober over zijn arm. 'Over een kwartier?'

Heeft hij wel tijd om in de stad te ontbijten? Sander woont ver weg en er moet van tevoren nog lang worden gestudeerd. Als hij over de celloles begint is de kans groot dat Hugo, die de lessen betaalt, hem in eerste instantie weigert mee te nemen. Maar het zijn gedachten zonder geraamte. Hij wil niets liever dan met Hugo meegaan.

Een halve minuut verstrijkt. Beiden weten hoe het af zal lopen.

'Goed.'

'Tsjonge, wat een enthousiasme weer. Waarom vraag ik je eigenlijk nog mee? Als je moet studeren, ga je maar studeren, student. Dan ga ik wel weer alleen. *Wer sich der Einsamkeit ergibt, ach!, der ist bald allein.* Maar alles went. Kun je trouwens wel studeren, junk? Weet je hoe je eruitziet? Kijk maar eens in de spiegel. Doe er wat aan, want ik ga niet met een lijk op stap.' Het lied van Wolf zingend verdwijnt hij in de gang van het voorhuis, de tussendeur openlatend.

'Graag,' roept Eduard hem achterna. 'Tot zo!'

Hij hoort Hugo zijn kamer inlopen en luistert of er muziek wordt opgezet, maar het blijft stil. Na het ontbijt is er nog over tijd om zich op de celloles voor te bereiden. Alsof het Sander iets uitmaakt. Die is het inmiddels wel gewend dat hij te weinig doet. Een ontbijt in de stad en een wandeling in de buitenlucht zal het hoofd en de studie ten goede komen.

Lusteloos aan de piano zittend wacht hij tot het kwartier verstreken is. Kan hij Sander toch niet beter afbellen? Het moeten luisteren naar zijn eigen hopeloze spel in de wetenschap dat hij met een geringe maar dagelijkse discipline veel verder had kunnen zijn, is neerdrukkend en demotiverend. Er huist het gevaar in dat hij opnieuw in een staat van boze onverschilligheid getrokken wordt die hem kan aanzetten wederom te veel te drinken.

Tussen de planken in de kast hangt de ouderwetse wandtelefoon die hij van de journalist heeft overgenomen. Ernaast een lijstje met nummers, waaronder dat van Sander. Hij stompt tegen zijn voorhoofd en beweegt zenuwachtig met zijn bovenlichaam heen en weer.

Wat als hij vandaag niet meer studeert? Brengt hij het examen dan in gevaar? De partituur van Bruckner beheerst hij grotendeels. In het afgelopen jaar heeft hij als nuldejaars in de lessen van Arend geen slecht figuur geslagen. Deze zondag kan niet van cruciale betekenis zijn. Hij zal toch wel aangenomen worden. Vera laat hem niet zomaar vallen. Het enige dat hem weerhoudt deze gedachtegang goed te keuren en op te volgen is het feit dat hij gisteren precies dezelfde afwegingen maakte en toen vanaf een uur of twaalf inderdaad niets meer gedaan heeft, omdat hij immers ook de hele zondag nog had. Die zondag is nu aangebroken.

Uit de kamer van Hugo klinkt inmiddels muziek. Flarden van een mannenstem drijven over de trap zijn kamer binnen. Engels, zo te horen. Twintigste-eeuws. Eduard duwt de raamdelen dicht, vergrendelt ze met de spanjolet en knikt de componisten boven de tafel toe. Vandaag moet hij studeren. Hij zal zijn dirigentenaam eer aandoen. Maar eerst eten en verder herstellen.

Hij gaat de trap af, stapt de met witmarmeren plavuizen betegelde lange gang van het voorhuis in en sluit de tussendeur achter zich.

Hugo bewoont het achterste gedeelte van de bel-etage van het herenhuis, dat bestaat uit twee vertrekken van verschillende grootte, verbonden door een doorgang met de breedte van een forse deur. Recht onder Eduards kamer liggen zijn douche en een keukentje, dat eveneens een raam heeft dat op de steeg uitziet. Achterin, op de plek waarboven zich Eduards studiokast bevindt, staat Hugo's grote lage tweepersoonsbed met rondom platenkasten gevuld met duizenden klassieke langspeelplaten, die hij uit veilingen, rommelmarkten en tweedehandswinkeltjes bij elkaar heeft gebracht.

De voorste kamer, die Eduard nu binnenstapt, is veel groter en kenmerkt zich door zijn enorme hoogte, die meer dan vier meter bedraagt. De oppervlakte is nagenoeg een vierkant. Op de grond ligt een grijze rubberen vloer. Metershoge ramen kijken uit op een klein binnenplaatsje dat de voorkant van het herenhuis, waarin een

architectenbureau is gehuisvest, scheidt van het gedeelte waar Hugo woont. Bij de ramen, in het indirecte, vale licht, staat een lange tafel met een blad van witte kunststof en poten van metaal. De inrichting is minimalistisch, zonder bank of gemakkelijke stoelen. Aan de muur hangt een abstract schilderij met oplopende hoge getallen, een van de duizenden die Opalka heeft gemaakt. Een ereplaats is ingeruimd voor een reproductie van de foto waarop componist Enescu de piepjonge pianist Lipatti een lauwerkrans boven het hoofd houdt. Uit twee elektrostatische Quad luidsprekers op houten pootjes uit de jaren vijftig, diagonaal tegenover elkaar in de hoeken opgesteld, klinkt een ingetogen Engelstalig lied. De weergave is zo perfect dat het lijkt of de bariton er in levenden lijve staat te zingen.

'Ben je daar eindelijk,' zegt Hugo, uit de achterkamer komend in een wolk van parfum. Zijn korte strohaar steekt alle kanten uit. 'Ken je hem?' Hij wijst naar een platenhoes op tafel, waarop linksboven een klein zwart-witfotootje van een besnorde jongeman in soldatenuiform met een ijzeren brilletje te zien is. 'Dat is Gurney, Ivor Gurney, ik ben verliefd op hem geworden, echt waar.' Hij pakt de hoes en drukt een kus op de foto. '*But I was young and foolish,*' zingt hij, dwars door het lied dat uit de boxen klinkt heen. 'Jong gestorven en krankzinnig geworden. Om jaloers op te zijn. Straks laat ik je misschien meer horen, eerst gaan we ontbijten. Ik ben uitgehongerd.' Hij loopt naar de open muurkast, draait het volume weg en licht de naald van de plaat.

Zwijgend kijkt Eduard toe hoe hij met een vlotte beweging een lichtbruin linnen colbert aantrekt en zijn Borsalino zomerhoed opzet. Hugo is een man van frequent veranderende stijlen en voorkeuren, die op allerlei terreinen kunnen toeslaan en die hem soms slechts een paar dagen, soms ook maandenlang in hun greep houden. Momenteel zit hij sinds het voorjaar in een tamelijk hardnekkige hoedperiode. In wezen is de verschijning van de hoed de vervolmaking en afronding van een al langer bestaande exclusievekledingperiode. Toen Eduard vier jaar geleden als onderhuurder in het achterhuis kwam wonen, droeg Hugo nog uitsluitend versleten jeans, spijkerjasjes en All Stars gypies. Ook, tot zijn verbazing, op zijn werk, als manager in het bibliotheekwezen.

Nadat Hugo een platte, witgouden armband heeft omgedaan en zijn portefeuille bij zich heeft gestoken, gaan ze door de gang naar

de voordeur, die ook van binnen altijd op slot zit. Buiten op het bordes draait Hugo de dubbele pensloten weer dicht en stelt voor om naar Petrarca te gaan, een kleine espressobar annex lunchroom tegenover het stadhuis en het Muziektheater. Dit soort voorstellen worden nooit door Eduard verworpen omdat het zinloos is hem tegen te spreken, en Hugo wacht dan ook niet op zijn goedkeuring. Ze begeven zich op weg langs de dansschool richting Amstel. De fiets van Anne, voor zover hij kan zien, staat niet tussen de gestalde fietsen in de rekken. Het is ook niet erg waarschijnlijk dat haar dansgroep eind juni nog met repetities voor een nieuwe dansproductie begonnen is.

'Kun je zelfstandig lopen of moet ik je weer een arm geven,' vraagt Hugo. Hij zet er flink de pas in. Eduard volgt met moeite zijn tempo.

'Wat is je weer ver heen gisteren, tsjonge jonge, wat een vreugdeloze strijd, weet je het zelf nog of ben je de helft vergeten?'

'Wat bedoel je?' vraagt hij.

Hugo geeft geen antwoord. Ze passeren De Engelbewaarder, het café waar op zondagmiddag altijd live jazz gespeeld wordt. Het is nog gesloten. Op het buitenterras tussen de straat en de gracht staan de stoeltjes met de rugleuningen voorover tegen de tafeltjes gekanteld. Een oudere man met lang grijs, golvend haar in een legergroene schipperstrui heeft een van de stoeltjes rechtgezet en is erop gaan zitten, voeten naast elkaar, handen op de knieën. Naast hem staat een boodschappenkarretje waarop met snelbinders een instrumentkoffer is vastgebonden. Een accordeon zo te zien. Hij draagt een bril met een zwaar montuur en dikke, geel getinte glazen. Het terras in zijn geheel ligt nog in de schaduw maar een eerste, smalle bundel zonlicht valt precies op de plek waar hij zit. Niets in zijn gelaatsuitdrukking of lichaamshouding verraadt enige onrust of onvrede. Het intrigeert hem.

Ze zijn het terras al voorbij, maar Eduard blijft naar hem kijken. Hij lijkt op Celibidache, ziet hij nu, de Roemeense dirigent, zijn grote voorbeeld. Ineens heft de man zijn hand op. Naar hem? Is het een groet? Wil hij iets kenbaar maken? Er is geen reden toe maar het geeft hem een onbehaaglijk gevoel.

'Wat heb ik dan gezegd?' dringt hij aan, en richt zijn blik weer op de straatstenen voor zich.

'Dat het je allemaal gestolen kan worden. En van Rotterdam deugde er ook niet veel meer. Dronkenmanspraat. Gaat het zo slecht met je? Ben je zo zenuwachtig voor dat examentje?'

'Het gaat niet slecht met me.'

'Je zuipt al weken als een ketter,' zegt Hugo. 'Dat duidt niet op levensblijheid. Godzijdank, zou ik willen zeggen, maar in jouw geval op dit moment niet erg handig. Je ziet er erbarmelijk uit. Als ik een bekende tegenkom, ken ik je niet, dan loop je maar door.'

Ze slaan linksaf en lopen dicht langs de gevels voort. Hij denkt terug aan vannacht, de kromme gedaante in de winkelruiten, hangend aan de arm van de zingende Hugo, het hoofd voorover, de schichtige blik. Niet bepaald de zelfverzekerde gestalte van een toekomstig dirigent. Als Vera hem zo had gezien hoeft hij donderdag niet eens te verschijnen en is het afgelopen in Rotterdam. Zou Hugo vroeger door een vergelijkbare wankele fase zijn gegaan, toen hij nog beeldhouwer was? Ernaar vragen heeft weinig zin, Hugo laat zelden iets los over zijn tijd op de Rietveld Academie. Zijn kunstenaarsverleden en Jamila, zijn grote liefde, wier echte naam niet uitgesproken mag worden, zijn verboden onderwerpen.

Op een hoek van de Zwanenburgwal bevindt zich de Italiaanse bar waar ze op zondag regelmatig ontbijten. Ze gaan onder de lage, rode zonwering naar binnen. Hugo moet zijn hoofd buigen en houdt daarbij de rand van zijn hoed vast. Boven het buffet tussen goudgerande spiegels hangt een klok met Romeinse cijfers. Het loopt tegen elven. Hij moet hoe dan ook de les bij Sander doorzetten, spreekt hij met zichzelf af, en de confrontatie aangaan. Niet verzaken nu hij op de drempel van een officiële conservatoriumopleiding staat. Over een week is het voorbij en na de zomer is alles anders.

Ze bestellen alvast iets te drinken bij een jonge serveerster en verkiezen om buiten te gaan zitten, in de zon met uitzicht over het water. Het meisje dat hen geholpen heeft is nieuw, vertrouwt Hugo hem fluisterend toe, wat verklaart dat hij direct zijn pose van verleidelijke vrijgezel heeft aangenomen. Veel aandacht voor hem zal hij daarom niet hebben maar het maakt Eduard niet uit, hij wil vanmorgen liever niet over zichzelf praten.

Hugo zet zijn hoed af en legt hem op het ronde, staalkleurige terrastafeltje. Ze kijken voor zich uit. Het is aangenaam warm. Op

het water van de Amstel varen bootjes met mensen in vrolijke zomertenues.

'Vertel maar,' begint Hugo. 'Wat is er aan de hand? Moet ik je in de gaten houden of met rust laten.'

'Weet ik niet. Allebei?' Hij steekt een sigaret op.

'Wat weet je niet? Wat weet je eigenlijk wél?'

Eduard haalt zijn schouders op.

'Gisteren wist je het anders nog heel goed. Je zeurde weer over dat toelatingsexamen, over de opleiding, zelfs over die directrice van je. Hopelijk begrijp je waarom ik er niet op inga.' Gemakkelijk onderuit zittend schuift hij de armband langs zijn pols omhoog en legt bestudeerd zijn handen op elkaar in zijn schoot. 'Als je nu afhaakt, wordt het niks met je en help ik je nooit meer. Klaar.'

'Misschien is het een fase waar ik doorheen moet,' oppert hij, en probeert er luchtig bij te kijken.

'Als je die aanstellerij niet snel achter je laat kun je het wel vergeten, dan willen ze je nergens, ook niet in Rotterdam. Het zal mij niet verbazen als je afgewezen wordt. Pas maar op.'

'Dat gebeurt heus niet, daar zorg ik wel voor.'

'Moet ik herhalen wat je gisteren allemaal uitkraamde?'

'Nou?'

Hij ziet dat Hugo zich bij voorbaat verkneukelt. 'Je wilde de klokkenluider van de klassieke muziek worden. Je ging de minister van Cultuur rapporteren over het verval van het Nederlandse muziekonderwijs en je had ook al een oplossing bedacht om te redden wat er nog te redden valt. De conservatoria moeten onder staatstoezicht worden gesteld, vooral Rotterdam moet gezuiverd worden, alle scholen in de provincie moeten sowieso worden ontruimd en dichtgespijkerd, alleen de... wat zei je?... *divisies* Den Haag en Amsterdam mogen operationeel blijven op voorwaarde dat ze het conservatorium van Moskou tot voorbeeld nemen en de studenten voortaan drillen tot muzikale commando's in plaats van ze te pampere en te prijzen en genoeg te nemen met hun weke spel en steriele interpretaties.'

Minstens de helft heeft hij erbij verzonnen. Typisch Hugo, dat kan hij als de beste.

'Ik ben niet tevreden,' geeft Eduard aarzelend toe, 'en het gaat niet zo lekker, maar dat zal wel weer overgaan.'

'En dan had je nog een verhaal over je jeugd, iets over luchtkastelen en touwladders, maar dat heb ik niet begrepen. 'Tsjonge...' - hij wordt afgeleid door het meisje binnen en wendt zich half van hem af - 'tsjonge, wat kun jij drenzen.'

'Ik ben niet op mijn best de laatste dagen,' mompelt hij. 'Dat is alles.'

Hugo gaat weer recht zitten. 'Je klaagt al weken over die opleiding, maar denkt je nou echt dat het ergens anders beter is? Allemaal verloren tijd. Wat wil je nou? Dat het vanzelf gaat? Denk je dat die directrice, hoe heet ze ook alweer...?'

'Vera.'

'... dat die Vera nog een keer zo gek is om je te matsen? Als ze nadenkt, laat ze dat voortaan wel uit haar hoofd. Want het levert niks op. Zeker niet bij figuren zoals jij. Wat jij nodig hebt is weerstand, hoon, uitgelachen worden. Dan zat je nu niet te jheremiëren maar was je bezig om dat examen te halen. Commando's... laat me niet lachen. Word er eerst zelf maar een, dan praten we verder.'

'Ik heb dit jaar hard gestudeerd,' sputtert hij tegen. 'En ik heb al veel aan het examen gedaan, ik ben zo goed als klaar.'

Een andere serveerster dan het nieuwe meisje zet twee koppen cappuccino en twee glazen verse jus d'orange voor hen neer. Ze blijft een beetje staan dralen. Hugo kent haar en maakt een praatje. Als ze hebben besloten wat ze willen eten, zegt hij tegen haar, geeft hij zelf binnen hun bestelling wel even door. Ze loopt weg en Hugo kijkt hem vragend aan.

'In de zomer ga ik veranderen. Echt.'

'Ik een broodje overjarige kaas en een croissant.' Hugo pakt de kaart uit het roestvrijstalen houdertje en reikt hem aan. 'Jij?'

Alleen in de afgeslotenheid van zijn eigen kamers kan Hugo zijn concentratie bij een gesprek houden. In openbare gelegenheden wordt hij snel door vrouwen afgeleid. Het stoort Eduard nooit. Voor de vorm bekijkt hij de menukaart.

De laatste tijd brengt hij bijna willens en wetens zijn droom om dirigent te worden in gevaar. Wat is daarvan de oorzaak? Twee keer heeft hij dit jaar het studentenorkest mogen dirigeren, beide keren een minuutje of tien, tussen dirigeerbeurten van de ouderejaars door, 'om eraan te proeven' zoals Arend zei, tijdens de repetities voor het kerstconcert. Een onwezenlijke ervaring was het. Wat hem vooral verbaasde waren de geluiden van de mensen en de ma-

terialen door de muziek heen, die je op een lp niet en in een concertzaal nauwelijks hoort. Als dirigent neem je behalve de muziek ook het gekras, getik, geblader, geblaas en gesnuif waar. En op repetities ingehouden gefluister, gegrinnik, en onverholven verveelde blikken. Om nog maar te zwijgen van alles wat links en rechts fout gaat en nog nergens naar klinkt.

Hij dooft de sigaret in de asbak.

'Wat wil je?' vraagt Hugo, die rustig heeft gewacht maar nu aanstalten maakt om naar binnen te gaan.

Hij kiest iets en Hugo verdwijnt. Meteen steekt hij weer een sigaret op. De drukte op het smalle terras neemt toe. Alle tafeltjes zijn bezet. Hij luistert naar het lawaai, staart over het water en inhaalt gedachteloos, met korte snelle trekjes.

Verassend snel is Hugo weer terug. Eduard overweegt te informeren naar de nieuwe serveerster maar laat het achterwege na het zien van zijn fronsende blik. Hugo gaat zitten en waait de rook uit zijn gezicht.

'Wanneer stop je nou eens met die vieze gewoonte?'

'Volgende week.' Om hem niet te ontriefen laat hij de hand met de sigaret langs het stoeltje hangen.

'Waar waren we?' vraagt Hugo, geïrriteerd een rakelings langs het terras fietsende groep toeristen nakijkend.

'Nog helemaal nergens.'

'Het wordt je allemaal veel te makkelijk gemaakt. Ik zal die Vera eens bellen. Hoe oud is ze? Wanneer is dat examen? Ze moet je tegenwerken. Alleen dan is er hoop.'

'Ze heeft het hele jaar niet naar me omgekeken.'

'Heel goed. Doe ik ook niet meer. Voor je eigen bestwil. Straks reken je zelf maar af en koken doe ik voorlopig ook niet meer voor je. Hoe armer en desperater de kunstenaar hoe groter zijn kunst. En dat geldt waarschijnlijk ook voor artiesten en muzikanten.'

'Maar dus niet voor Poulenc... Die was toch schatrijk?' kan Eduard niet nalaten op te merken. Poulenc is een van Hugo's favoriete componisten.

Hugo kijkt hem aan, neemt een slok jus d'orange, slaat zijn benen over elkaar en zingt zacht iets in het Frans.

'En jij dan?' probeert hij. 'Hoe is dat gegaan? Heb jij veel tegenstand gehad vroeger? Hoe oud was je eigenlijk toen je de kunst-academie verliet?'

'Poulencje is geniaal,' zegt Hugo. 'Genieën onttrekken zich aan de normale gang van zaken, ze staan nooit bij iets stil, ze denken vooruit en gaan door tot ze dood neervallen. Die hebben het niet nodig om de directeur van hun school moeilijke brieven te schrijven over hun worstelingen en wat ze allemaal missen. Hoeveel brieven heb je al niet aan haar gestuurd? Wat moet ze daarmee? Je brengt haar alleen maar in verlegenheid met dat puberale gedoe.' Zijn stem heeft een strenge ondertoon gekregen.

Even is Eduard van zijn à propos. Ze hebben het er al vaker over gehad. Vera heeft zijn brieven nooit beantwoord.

'Ik zou graag met haar willen overleggen. Over hoe ik het aan moet pakken, meer niet.'

'Een overleg?' spot Hugo. 'Studeren moet je en je verder koest houden in plaats van haar lastig te vallen. Je bent een gewone, alledaagse student die een beetje afwijkt... een beetje veel, dat wel... een beetje erg veel... maar die zich heeft neer te leggen bij de organisatie en het lessysteem van de school waar hij nog gratis op zit ook, en die eventuele tekortkomingen van docenten moet dulden. Punt uit. Je stelt nog niks voor, het enige wat je kunt doen is zorgen dat je goede beoordelingen krijgt. Wat je wél moet aanpakken, en snel ook, is een vrouwenlichaam. Hoe lang is het geleden dat je met Anne gevreeën hebt? Heb je al iemand anders?'

Hij antwoordt niet. Hugo spoort hem aan.

'Ze wil deze week iets afspreken,' bromt Eduard. 'Om ergens over te praten. Maar ik heb geen tijd.'

Natuurlijk stelt hij nog niets voor, dat weet hij zelf beter dan wie ook. Maar de afstandelijkheid die sinds het begin van het leerjaar tussen Vera en hem geheerst heeft, na hun intensieve en actieve omgang tijdens de Kurt Thomas Cursus, begrijpt hij niet. En wat steekt er voor kwaad in een persoonlijke brief?

'Je moet vrijen om de juiste lichaamstaal te ontwikkelen,' gaat Hugo verder. 'Zonder bewegingsruimte in het bekken en vrijheid in de heupen dirigeer je als een stijve hark en zit de muziek op slot.' Hij steekt een vinger op en verklaart plechtig: 'Ik zie aan het bewegen van een dirigent of hij veel of weinig of helemaal niet vrijt, en ik hoor het terug. Neem Furtwängler. Die heeft zeventien

buiten-echtelijke kinderen verwekt. Je kent zijn Siegfried Idylle toch? Heb je wel eens oude beelden van hem gezien? Dat bedoel ik. Pure sensualiteit. Seks is veel belangrijker dan jij denkt, vooral voor dirigenten. Onontbeerlijk, Eduardje. Of je nou wilt of niet.' Geamuseerd kijkt hij over zijn schouder om te zien waar de nieuwe serveerster met hun bestelling blijft.

Eduard herinnert zich hoe vorig jaar op de laatste dag van de cursus van alle cursisten een kort filmpje werd gemaakt. Het is leerzaam om jezelf te zien zoals een orkestlid je ziet, was de achterliggende gedachte. Dat ook hij gefilmd werd was niet te voorkomen geweest maar hij wilde zijn eigen beelden niet bekijken. Het zou hem ontmoedigen, wist hij. Na afloop van de opnamesessie ontstond een feeststemming. Uitgelaten dromden de cursisten samen rond het display van de camera om kreten slakend de bewegende beelden van zichzelf en elkaar gade te slaan. Hij had niet geweten hoe snel hij het zaaltje verlaten moest.

Om de ingang met de rode luifel beter in de gaten te kunnen houden, draait Hugo zijn stoeltje ernaartoe. Als je zijn kwajongensachtige gezicht beziet, is het moeilijk voorstelbaar dat hij een hoge managementfunctie bekleedt. Eduard weet van zijn werk, behalve dat het zich vijf lange dagen per week in Alkmaar afspeelt, weinig af. Hugo vertelt er nooit iets over. Het is zijn andere leven, waarin hij zich op een of andere wijze handhaaft. Blijkbaar is hij in staat om bestuursvergaderingen voor te zitten en reorganisaties door te voeren zonder zich af te vragen waar hij als ex-kunstenaar mee bezig is.

'Hoe lang is het nu uit met Anne?' vraagt Hugo. 'Twee maanden? Zij wilde niet meer, toch?'

'Dat weet je heus wel.' Hij heeft geen zin om over Anne te praten. Wetend dat Hugo weinig aansporing nodig heeft om in geuren en kleuren over zijn eigen seksuele avonturen te vertellen, informeert hij naar de Noorse toeriste met wie hij vorige week geslapen heeft. Ze is een typische Hugo-verovering. Ook buitenlandse dames die in Amsterdam studeren of op vakantie zijn, palmt hij in met een verbazend groot gemak. Meestal ontmoet hij ze in Het Paleis, het café vlak bij de Dam waar hij vaak eet en een deel van de avond doorbrengt. Hij haft meteen.

'Brigitta bedoel je? Ze heeft de hardste billen die ik ooit gevoeld heb, tsjonge wat een harde billen, maar ik mag er niet met het

zweepje op slaan, op die langlaufbilen, en ze houdt niet van muziek tijdens het vrijen, niet eens van Puccini, waar je het lekkerst op klaarkomt.' Hij spreekt luid genoeg om de twee in decente vrijetijdskleding gestoken dames aan het tafeltje naast hen, die vermoedelijk een dagje Amsterdam doen, mee te laten genieten. 'Ze is maar twee nachten gebleven... Wat denk jij, Eduard? Heb ik haar afgeschrikt? Als ze nog een keer komt stuur ik haar door naar boven, dan kan jij uitleggen dat ik ongevaarlijk ben en nog steeds erg geil op haar, maar dat ze wat voorzichtiger moet zijn met die harde billen want ik heb nog steeds blauwe plekken, echt waar, hier in mijn lies, wil je ze zien?' Hij doet alsof hij zijn broek wil losmaken. Een van de twee dames gaat ongemakkelijk verzitten, de ander kucht.

'Je hebt haar opzettelijk weggejaagd met dat zweepje, geef maar toe.'

'Natuurlijk niet, tsjonge, die heerlijke billen... Kwam ze vanmiddag maar langs. Wat moet ik deze halflege zondag zonder vrouw? Aan jou heb ik ook niks, met die roeping van je. Solo dan maar weer, fantaseren bij de laatste acte van La Bohème. Victoria de los Angeles.'

Eduard kijkt hem aan. Al die vrouwen met wie Hugo korter of langer het bed deelt, doen hem niets, weet hij. Echt verdriet heeft hij alleen van Jamila, en het duurt maar voort, al meer dan twee jaar. Als hij, wat zelden gebeurt, contact met haar heeft gehad, volgen dagen waarop hij zich nauwelijks vertoont en 's avonds en in het weekend luid de Winterreise of Dichterliebe laat schallen. Dat hij nog steeds van haar houdt, is zeker. Een wilde Scandinavische die wegblijft, vergeet hij na een paar dagen.

Hugo pakt zijn hoed en zet hem op. Van het ene op het andere moment is zijn gezicht ernstig geworden, hij zinkt weg in een herinnering en doet er het zwijgen toe.

Over de brug naar het Muziektheater lopen en fietsten mensen af en aan. De zon wordt krachtiger. Hij vraagt zich af of hij straks op de cello een paar zuivere noten in de vingers kan krijgen. Wat zal er gebeuren als hij zonder Sander af te bellen niet komt opdagen en achteraf beweert dat de afspraak door zijn hoofd geschoten is?

De broodjes worden niet gebracht door het nieuwe meisje maar door de serveerster die Hugo al kent. Het lijkt hem niet te verbazen. Terwijl ze eten vraagt Hugo naar zijn draailboek en strategie

voor de komende dagen, de aanloop naar het examen, woorden die hij mild ironisch uitspreekt.

'Moet je Vera niet in een brief om raad vragen?' daagt hij hem uit.

'Ik schrijf haar niet meer, dat is voorbij.'

'Gisteren beweerde je anders nog het tegendeel. Of ben je dat ook kwijt?'

Hij herinnert het zich maar laat het niet blijken.

'Je wilde haar uitnodigen om samen in München naar een Bruckner onder Celibidache te gaan luisteren. Ga je dan haar hand vasthouden of zo? En ik mag het betalen zeker?'

Een wesp zoemt rond Eduards overgebleven stukje stokbrood, waar wat brie uitsteekt.

'Wat denk je dat ik zou doen als ik zulke brieven kreeg? Van een jonge, ongelukkige bibliothecaresse uit een gat in Noord-Holland omdat ze zich zo eenzaam en niet serieus genomen voelt in de provincie, tussen al die kasten gevuld met christelijke boeken en streekromannetjes...'

'Je zou de eerste de beste trein nemen om die vrouw te ontmoeten.'

Hugo glundert. 'Vanzelfsprekend, maar ik ben een verdorven, hunkerende man alleen. Jouw Vera heeft waarschijnlijk een normaal leventje, getrouwd met een degelijke man, kindertjes, een tuintje en een auto en alles erbij.'

'Daar vergis je je in,' antwoordt hij fel. 'Ze is net zo alleen als jij en al over de veertig.'

'Is dat zo?' Hugo denkt na. 'Hm... En ze heeft nooit gereageerd?'

Hij schudt nee. De wesp is op het stukje brie gaan zitten.

'Dat verklaart wel wat. Ze heeft misschien nog nooit dat soort verhitte brieven gekregen. Ik ken je. Je kunt overkomen als een romantische maniak. En je hebt geen verstand van vrouwen. Stuur maar niet meer, daar help je jezelf niet mee en haar ook niet.' Hij draait zijn armband recht en kijkt op. 'Wat een leed.'

Eduard neemt de laatste slok koffie en kijkt naar de wesp. Hij stelt zich voor dat het insect per ongeluk in zijn mond terecht komt. Vlak voor de steek in de luchtpijp voelt hij de vleugeltjes tegen zijn gehemelte trillen. Meteen beseft hij dat hij zal stikken, hier op het zonnige terras van Petrarca, als niet razendsnel een reddingsactie op gang komt. Je kan een ballpoint in tweeën breken en het pijpje in je keel steken, langs de zwelling, als een stent. Wie heeft vol-

doende tegenwoordigheid van geest om die handeling binnen twee minuten te verrichten? Hugo zeker niet, die zal zich afzijdig houden. Zelf heeft hij geen pen bij zich. Hij speurt het terras af naar mogelijke EHBO'ers, maar heeft weinig hoop dat hij de wespensteek zou overleven. Het zondagspubliek zal zich om hem heen verzamelen terwijl hij met beide handen zijn hals omklemt en steeds paarser wordt. Stoeltjes vallen om, iemand gooit zijn fiets tegen de grond en komt aangerend, maar hij is al bewusteloos en treedt uit zijn lichaam. Zwevend boven de omstanders zal hij zichzelf op straat zien liggen om vervolgens over de daken heen te worden weggezogen naar het niets.

Welke muziek zal hij dan horen? Welke noten zullen sterk genoeg zijn om zich in die halve minuut uit zijn afstervende hersencellen los te maken om voor het laatst in zijn hoofd tot klinken te komen?

Hugo heeft binnen afgerekend. Eduard laat het stukje stokbrood liggen. Ze gaan weer op huis aan.

Een paar uur later fiets hij onder het Rijksmuseum door met de cello in een hoes op zijn rug, op weg naar Sander. De onderdoorgang is in trek bij straatmuzikanten vanwege de galmende akoestiek tussen de stenen boogconstructies. Vandaag staan er steeldrums opgesteld. Hij vraagt zich af wat voor effect het zou geven als de pauken in Bruckners Nulde door olievaten worden vervangen.

Na een uur gehaast cello studeren bleef zijn vingerplaatsing verre van trefzeker. Welke plausibele verklaring kan hij Sander straks geven voor zijn waardeloze spel? Een pas ontdekt goedaardig gezwel in zijn hoofd? Kan hij niet zeggen dat hij gevallen is en een pees in zijn linker wijsvinger heeft gescheurd die daarna door de huisarts moest worden gespalkt? Dat de tape en het spalkje pas gisteren verwijderd zijn? Of moet hij vertellen dat de spanning rondom het naderend examen zo is opgelopen dat hij de cello met pijn in het hart links heeft moeten laten liggen. Maar ook dan zal Sanders blik niet begripend en kritisch zijn.

Omdat hij nog wil roken remt hij bij het Concertgebouw af en stopt langs de kant van de weg, met een voet op de trottoirband. Een dame met een teckel aan een tuigje komt een hoek om en neemt hem nieuwsgierig op. Ze knikt hem goedkeurend toe. Vanwege de cello? Snel kijkt hij van haar weg. Misschien denkt ze dat hij een evangelische jongere is op weg naar een zondagse uitvoering

van zijn band met Praise en Worship muziek. Hij pakt het stuur en fietst verder, de sigaret tussen zijn lippen geklemd.

Het huis van Sander ligt in een duistere, brede straat met aan weerszijden hoge bomen die allemaal onder dezelfde hoek boven de weg zijn scheef gezakt. De kruinen raken elkaar. Het lijken erebogen. Niet voor hem. Sander woont helemaal boven, op de derde verdieping. Eduard drukt pas op de bel nadat zijn ademhaling is hersteld. De deur klikt open. Stapvoets beklimt hij de donkere trappen, bekleed met lopers die tot op de draad versleten zijn. Meestal dringt het spel van een instrument of gezang uit de verschillende kamers van het muziekstudentenhuis in het trappenhuis door, maar deze middag is het overal akelig stil. Straks zal het huis zich vullen met zijn machteloze gezaag. Het denkbeeld is afstotelijk.

Zelf studeert Sander al jaren met goed gevolg aan het Amsterdamse Sweelinck Conservatorium en is bezig met de vervolgopleiding UM, tot Uitvoerend Musicus. Hij is naar eigen zeggen een realistische optimist en gaat er niet van uit dat hij als solist de top zal halen, een uitgangspunt dat Eduard onbegrijpelijk vindt. Behalve liefde voor de klassieke muziek heeft hij met Sander verder niets gemeen. De les verloopt nog moeizamer dan verwacht. Hij bekent Sander dat hij nauwelijks heeft gewerkt aan wat ze de vorige keer hebben afgesproken. Met hangen en wurgen werkt hij zich door een eenvoudige etude heen. Op het eind spelen ze gezamenlijk de cellopartij van de laatste zeventig maten uit het eerste deel, het Allegro van Bruckners nulde symfonie, de coda, in een uiterst langzaam tempo. Op papier niet heel lastig want het zijn veel dezelfde, repeterende achtste noten. Desondanks hapt hij naar adem, rijgt de ene valse noot aan de andere en houdt Sander, die hem continu van opzij gadeslaat en aanvuurt, niet bij.

Na afloop polst Sander hem over nog een les na zijn toelatingsexamen omdat hij, Eduard, dan minder gestrest zal zijn en het beter voor de moraal is om het jaar positief af te sluiten. Het is aardig van hem. Maar de zomer, en zeker het begin ervan, zal worden beheerst door zijn wederopstanding, de omslag naar een gezond leven. Het doorbreken van de neerwaartse spiraal zal veel van hem vergen en niet alleen het cello spelen maar de hele muziekstudie tijdelijk naar de achtergrond verplaatsen. Hij bromt

daarom een vaag excuus en vraagt hem om in plaats van volgende week alvast een datum eind augustus vast te leggen.

'We bellen wel tegen die tijd,' zegt Sander, slaat het leerlingenschrift dicht en gooit het op de piano.

Iets in die resolute beweging vertelt Eduard dat hij het bij hem verbruid heeft. Half met de cello achteruitlopend stoot hij met zijn hak tegen een krukje, dat omvalt. Een leeg theeglas rolt over de grond maar blijft gelukkig heel. Sander raapt het op, doet de deur open en wenst hem donderdag succes. Nadat Eduard het geld voor de les heeft overhandigd, nemen ze onhandig afscheid en daalt hij, de cello dwars voor zich houdend, met een slecht gevoel, wijdbeens de trap af.

Weer thuis doet hij zijn schoenen uit, opent het raam en steekt een weldadige sigaret op uit het nieuwe pakje dat hij zojuist in de snackbar van Bhakli heeft gekocht. Hoog op de Zuiderkerktoren staan toeristen het uitzicht te bewonderen. Een paar hoofdjes kijken over de borstwering omlaag. De mogelijkheid dat ze hem zien, is gering maar aanwezig, hij leunt daarom niet te ver naar voren op de balk. Het is kwart voor vier. Hij heeft hard gefietst om de les achter zich te laten, een inspanning die zijn hartslag opjoeg en een onaangename druk in zijn benen veroorzaakte. Bijna keerde zijn hoofdpijn terug. Van zijn conditie is weinig meer over. Hij verlangt naar de dag - misschien over twee weken al? - waarop hij weer regelmatig zwemt in het Sportfondsenbad en hardloopt in het Vondelpark. Slappe, ongetrainde armpjes kunnen onmogelijk anderhalf uur of nog langer een heel orkest in hun greep houden. Hij moet sterk en atletisch worden, met beide voeten stevig op de grond en op de bok, uitdagend en swingend, bijna als een popzanger, met hopelijk als bijkomend gunstig effect dat oude van dagen die tijdens de muziek pepermintjes eten en op hun horloges kijken bij zijn concerten wegblijven, en moderne jonge mensen juist worden aangetrokken.

Hoe kan de rest van deze dag nog vruchtbaar worden? Veel heeft hij nog niet gedaan. De celloles kan in elk geval worden afgevinkt. Heeft het iets opgeleverd? Als er donderdag uit het orkest een gerichte vraag van een cellist over een bepaalde streekvoering komt, kan hij nog steeds geen antwoord geven. Verreweg de meeste studenten zullen donderdag van blad spelen omdat ze de noten